यद्यर्च्चयन्ति त्रिदशा मम लिङ्गं सुरोत्तमौ !। तदेतत् प्रतिगृह्णीयां नान्यथेति कथञ्चन। ततः प्रोवाच भगवानेवमस्त्विति केशवः। ब्रह्मा स्वयञ्च जग्राह लिङ्गं कनकपिङ्गलम्। ततश्चकार भगवांश्चातुर्वर्ण्यं हरार्च्चने। शास्त्राणि चैषां मुख्यानि नानोक्तिविहितानि च। आद्यं शैवं१ परिख्यातमन्यत् पाशुपतं२ मुने!। तृतीयं कालवदनं३ चतुर्थञ्च कपालिकम्४। शैव आसीत् स्वयं शक्तिर्वशिष्ठस्य प्रियः सुतः। तस्य शिष्यो बभूवाथ गोपायन इति श्रुतः। महापाशुपतश्चासीद्भारद्वाजस्तपोधनः। तस्य शिष्योऽप्यभूद्राजा ऋषभः सोमकेश्वरः। कालास्यो भगवानासीदापस्तम्बस्तपोधनः। तस्य शिष्यो वक्रो वैश्यो नाम्ना क्राथेश्वरो मुने। महाव्रती च धनदस्तस्य शिष्यश्च वीर्य्यवान्। कुन्दोदर इति ख्यातो जात्या शूद्रो महातपाः। एवं स भगवान् ब्रह्मा पूजनाय शिवस्य च। कृत्वा तु चातुराश्रम्यं स्वमेव भवनं गतः। गते ब्रह्मणि शर्व्वोऽपि ततः संहृत्य तं तदा। लिङ्गं चित्रवनं, सूक्ष्मं प्रतिष्ठाप्य चचार ह"। वामनपु० ६ अ०। एकगृहे लिङ्गद्वयार्च्चननिषेधो यथा "गेहे लिङ्गद्वयं नार्च्यं शालग्रामद्वयं तथा। द्वे चक्रे द्वारकायास्तु नार्च्ये सूर्य्यद्वयं तथा"। तन्निर्म्माल्यभक्षणविधिनिषेधौ यथा "अभक्ष्यं शिवनिर्म्माल्यं पत्रं पुष्पं फलं जलम्। शालग्रामशिलायोगात् पावनं तद्भवेत् सदा"। "लिङ्गपूजां विना देवि! अन्यपूजां करोति यः। विफला तस्य पूजा स्यादन्ते नरकमाप्नुयात्। तस्माल्लिङ्गं प्रयत्नेन प्रथमं परिपूजयेत्"। तत्पूजनप्रशंसा यथा "यद्गृहे लिङ्गपूजायां रहितं सततं प्रिये!। तद्गृहं पतितं मन्ये विष्ठाभूमिसमं स्मृतम्"। "ब्रह्मा विट् क्षत्रियो देवि! यदि लिङ्गं न पूजयेत्। तत्क्षणात् परमेशानि! त्रयं चाण्डालतां व्रजेत्। शूद्रश्च परमेशानि! सदा शूकरवत् प्रिये!। पूजयेत् परमेशानि! चत्वारो ब्रह्मणादयः। शिवार्च्चनन्तु पूजासु यद्गृहे वर्जितं सदा। विष्ठागर्त्तसमं देवि! तद्गृहं विद्धि पार्व्वति!। शाक्तो वा वैष्णवो वापि शैवो वा परमेश्वरि!। आदौ लिङ्गं समभ्यर्च्य बिल्वपत्रैर्वरानने!। पश्चादन्यं महेशानि! शिवं प्रार्थ्य प्रपूजयेत्। शिवपूजां विना देवि! अन्यपूजां करोति यः। स एव रसनाहीनः कुम्भीरो जायते प्रिये!। निर्म्माय पार्थिवं लिङ्गं रुद्रं संहाररूपिणम्। आशुतोषं महादेवं शङ्करं वृषभध्वजम्। निर्म्माय पार्थिवं लिङ्गं विधिवत् पूजयेत् शिवम्। शिवपूजा महेशानि! यद्गृहे सततं प्रिये!। काशीपुरं महेशानि! तद्गृहं वरवर्णिनि!। शिवलिङ्गं प्रपूज्याथ सर्व्वपूजाफलं लभेत्"। चतुर्विधलिङ्गं यथा "चतुर्द्धा पार्थिवं लिङ्गं [illegible]भेदेन पार्व्वति!। शुक्लं रक्तं तथा पीतं कृष्णञ्च परमेश्वरि!। शुक्लन्तु ब्राह्मणे शस्तं, क्षत्रिये रक्तमिष्यते। पीतं च वैश्यजातौ तु कृष्णं शूद्रे प्रकीर्त्तितम्। चान्द्रनञ्च महेशानि! सर्व्वजातिषु शस्यते"। लिङ्गार्च्चनतन्त्रे १।२।३ प०। अस्य पञ्च वक्त्राणि यथा "तत् सर्व्वं शृणु चार्व्वङ्गि पार्थिवस्य मुखं प्रिये!। विभाव्य मुखपद्मांहि शिवस्य वरवर्णिनि!। सद्योजातं वामदेवमघोरञ्च ततः परम्। तत्पुरुषं तथेशानं पञ्चवक्त्रं प्रकीर्त्तितम्। सद्योजातञ्च वै शुक्लं शुद्धस्फटिकसन्निभम्। पीतवर्णं तथा सौम्यं वामदेवं मनोहरम्। कृष्णवर्णमघोरञ्च घनं भीमविवर्द्धनम्। रक्तं तत्पुरुषं देवं दिव्यमूर्त्तिं मनोहरम्। श्यामलञ्च तथेशानं सर्व्वदेव शिवात्मकम्। चिन्तयेत् पश्चिमे चाद्यं द्वितीयन्तु तथोत्तरे। अघोरं दक्षिणे देवं पूर्व्वे तत्पुरुषं तथा। ईशानो मध्यतो ध्येयं चिन्तयेत् भक्तितत्परः"। तत्रैव ६ पटलः। अथ रौद्रलिङ्गलक्षणम्, वीरमित्रोदयधृते "नदीसमुद्भवं रौद्रमन्योन्यस्य विघर्षणात्। नदीवेगात् समं स्निग्धं संजातं रौद्रमुच्यते"। [illegible]येऽपि "सरित्प्रवाहसंस्थानं वाणलिङ्गसमाकृति। तदन्यदपि बोद्धव्यं रौद्रलिङ्गं शुभावहम्। नदीनारनर्म्मदायां वाणलिङ्गसमाकृति। तदन्यदपि बोद्धव्यं लिङ्गं रौद्रं भविष्यति। रौद्रलिङ्गं तथाख्यातं वाणलिङ्गसमाकृति। श्वेतं रक्तं तथा पीतं कृष्णं विप्रादिपूजितम्। स्वभावात् कृष्णवर्णं वा सर्व्वजातिषु सिद्धिदम्। नर्म्मदायाश्च रौद्रं वाणलिङ्गवदीरितम्"। दैवलिङ्गमधिकृत्य सिद्धान्तशेखरे "करसंपुटसंस्पर्शं शूलटङ्केन्दुभूषितम्। रेखाकोटरसंयुक्तं निम्नोन्नतसमन्वितम्। दीर्घाकारञ्च यल्लिङ्गं ब्रह्मभागादिवर्जितम्"। अथ गोललिङ्गलक्षणम् "लिङ्गं गोलमिति प्रोक्तं गोलकं प्रोच्यतेऽधुना। कुष्माण्डस्य फलाकारं नागरङ्गफलोपमम्। काकडिम्बफलाकारं गोललिङ्गमितीरितम्"। अथार्षलिङ्गलक्षणम्। तत्रैव "मालाकोलफलाकारं ब्रह्मसूत्रविवर्जितम्। मूले स्थूलञ्च यल्लिङ्गं कपित्थफलसन्निभम्। तालस्य वा फलाकारं मध्ये स्थूलञ्च यद्भवेत्। मध्ये स्थूलं परं लिङ्गं